
Вісник ХДАУ

3'99

Серія "Економіка АПК і природокористування"

Харківський державний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Вісник ХДАУ

3'99

**Серія "Економіка АПК
і природокористування"**

Видається
з вересня 1997 р.
(матеріали друкуються
мовами оригіналів-
українською та російською)

Редакційна колегія

В.П. Мартьянов,
д-р. екон. наук

головний редактор

М.О. Бєсєдін,
д-р. екон. наук

*заступник головного
редактора*

В.Я. Амбросов,
чл.-кор. УААН, д-р. екон. наук

Л.М. Анічин,
д-р. екон. наук

Л.О. Антоненко,
д-р. екон. наук

В.Г. Рижков,
д-р. екон. наук

М.Ф. Соловйов,
канд. екон. наук

*відповідальний
секретар*

3'99

Збірник наукових праць
Харківського державного
аграрного університету

Вісник ХДАУ

Серія "Економіка АПК
і природокористування"

Засновник –
Харківський державний аграрний
університет

Науковий редактор номера
М. Ф. Соловйов

Літературне редагування
С.О. Рамакаєва, А.М. Чорна,
Л.М. Казаченко

Комп'ютерний набір і верстка
О.М. Євчак

Художнє оформлення
В. Сирий

*Точка зору редколегії не завжди
збігається з позицією авторів*

Адреса редакційно-видавничого
відділу:
312131, Харків, п/в "Комуніст – 1",
ХДАУ
тел. (0572) 99-72-70

Свідцтво про державну реєстрацію ХК
№495 від 15.09.97.

Підписано до друку 20.12.99.

Формат 60x84/16.

Палір офсетний.

Друк офсетний.

Ум.-друк арк. 10.0, облік.-вид.
арк.14.1

Тираж 300. Замовлення 6Г.

Дільниця оперативного друку ХДАУ

© 1999, ХДАУ

Шабінський О.В.	
Теоретичні аспекти визначення показників ефективності виробництва.....	95
Коваленко М.М.	
Рациональне співвідношення основних і оборотних засобів та їх вплив на ефективність виробництва.....	98
Лебединська О.І.	
Організаційно-економічні зміни в розвитку овочівництва відкритого ґрунту Харківської області.....	105
Лозинська Т.М.	
Деякі особливості маркетингу на ринку овочевих культур.....	108
Роганіна В.Є.	
Розвиток овочівництва закритого ґрунту при переході до ринку.....	112
Пузік Л.М.	
Удосконалення організації й економічна ефективність зберігання та соління патисонів.....	117
Христенко О.І.	
Економічна ефективність виробництва продукції свинарства (на прикладі господарств Чернігівської області).....	119
Рыжков В.Г., Майстро С.В.	
Эффективность использования ресурсов и энергии при выращивании кормовых и зернофуражных культур.....	125
Захарченко Ю.М.	
Економічні та зоотехнічні фактори збільшення виробництва молока в сучасних умовах.....	130
Тарасенко І.А.	
Матеріальне стимулювання праці як фактор збільшення виробництва молока та підвищення його ефективності.....	135
Бугайова Т.В.	
Особисті якості доярок: їх вплив на ефективність виробництва молока на фермах КСП.....	140
Ярочкина З.Г.	
Организационно-экономический механизм управления безопасностью производства.....	144
Беседина Г.Є.	
Фактори мотивації до ефективної праці та механізм їх формування.....	147
П.А.Антоненко, Дяо Ли	
Рыночные преобразования в сельском хозяйстве Китая.....	153
Гончаренко В.В.	
Кооперативи як засіб вирішення фінансово-господарських проблем селян.....	157
Шиян Д.В.	
Теорія земельної ренти: диференціація цін на зерно в регіонах України.....	164
Потришасла Н.В.	
Використання методики фінансового аналізу для обґрунтованої оцінки ефективності господарської та комерційної діяльності колективних сільськогосподарських підприємств.....	172
Витанов А.Д.	
Энергетическая оценка овощных севооборотов и систем применения гербицидов.....	177
Перешелца Н.Н.	
Проблемы интенсификации молочного скотоводства.....	182

В.В.Гончаренко, канд.екоп.наук
Полтавський кооперативний інститут

КООПЕРАТИВИ ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОБЛЕМ СЕЛЯН

Сільськогосподарське виробництво є одним з найскладніших і найпроблемніших видів господарської діяльності. Ця складність гостро відчувається в умовах недостатньої державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, особливо в періоди несприятливих природно-кліматичних та економічних процесів. Діяльність виробників сільськогосподарської продукції найбільш часто супроводжують такі проблеми:

- недостатня кількість власних грошових коштів і неможливість надати сприйнятних гарантій кредиторам для одержання кредиту;
- низький рівень забезпеченості господарств сучасною технікою та обладнанням;
- недостатня ефективність використання техніки та обладнання в господарстві (проблеми з їх повним завантаженням та укомплектуванням);
- висока вартість засобів виробництва (насілля, добрив, техніки, загчастин, паливно-мастильних матеріалів та ін.);
- труднощі із забезпеченням зберігання та переробки виробленої продукції, а також вигідного збуту продукції за найкращими цінами.

Кожний товаровиробник має ці проблеми і прагне вирішити їх самостійно. Але надзвичайно важко забезпечити максимальну ефективність господарювання, самостійно розв'язуючи зазначені проблеми. Тільки об'єднавшись, сільськогосподарські товаровиробники можуть вирішити їх.

Особливою організаційно-правовою формою такого об'єднання товаровиробників є сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, які принципово відрізняються від добре всім відомих виробничих сільськогосподарських кооперативів. З цього приводу О.В.Чаянов ще в 20-х роках підкреслював: сільськогосподарський кооператив – це перш за все об'єднання господарств, і господарства, які належать до такого об'єднання, від цього не зникають, а залишаються самостійними трудовими господарствами. В кооперативах тільки частина виробництва – та, в якій велике господарство має переваги над дрібним, об'єднується в спільну організацію. Сільськогосподарський кооператив є доповненням до самостійного селянського господарства, обслуговує його і без такого господарства не має сенсу [1].

Що ж може дати кооператив виробникам, якщо вони об'єднуються? Він дозволить кожному досягти того, чого не можна або досить важко досягти при самостійних діях, – скоротити витрати та збільшити доходи. З метою скорочення витрат кооператив може закуповувати для своїх членів необхідні товари (насілля, добрива,

паливно-мастильні матеріали тощо) великими партіями за гуртовою ціною; надавати своїм членам необхідні послуги (ремонт техніки, ветеринарне обслуговування та ін.); оптимізувати використання наявних ресурсів членів кооперативу (спільне використання техніки та обладнання). Для збільшення доходів своїх членів кооператив може сформувати велику партію товару I продати її від імені своїх членів за вигіднішою ціною, продати вироблену членами кооперативу продукцію на віддалених ринках; прийняти на зберігання продукцію, вироблену членами кооперативу, продати її через певний час після масового урожаю; переробити продукцію членів кооперативу і продати її у переробленому вигляді.

В країнах з розвинутою ринковою економікою сільськогосподарський кооператив - це підприємство, яке побудоване на демократичних засадах, належить самостійно товаровиробникам і спрямовує свою діяльність на надання послуг своїм учасникам з метою підвищення ефективності їх господарств [2].

Кооператив - це організація економічної самопомогли товаровиробників для вирішення спільних проблем, яка побудована на певних економічних та організаційних принципах [3]. Головними економічними принципами діяльності кооперативу є:

- послуги надаються, як правило, тільки своїм членам;
- послуги надаються з метою скорочення витрат або підвищення доходності господарств - членів кооперативу;
- члени кооперативу є одночасно його власниками та клієнтами;
- члени кооперативу беруть на себе зобов'язання щодо користування послугами кооперативу і дотримуються їх;
- фінансування кооперативу здійснюється членами пропорційно користуванню його послугами;
- кооператив має неприбуткову природу і прагне надавати послуги за собівартістю;
- розподіл результатів господарської діяльності кооперативу здійснюється пропорційно користуванню послугами, а не сумі леву;
- нарахування на паї членів обмежується.

Головними організаційними принципами діяльності кооперативу є:

- демократичне управління і контроль за принципом "один член - один голос";
- добровільність членства;
- відкритість (потенційна доступність) членства;
- рівні права членів в користуванні послугами та в управлінні кооперативом;
- діяльність представницьких органів кооперативу (правління, ревізійної комісії) на громадських засадах;
- дотримання членами статуту та правил внутрішньої господарської діяльності кооперативу.

Кооперативний сектор займає важливе місце у світовому господарстві. В світі існують найрізноманітніші види сільськогосподарських, фінансово-кредитних, споживчих, житлових, багатофункціональних та інших кооперативів. Членами різних видів кооперативів є понад 760 млн чол., з яких 32% припадає на фінансово-кредитну кооперацію, 27 - на багатофункціональну, 21 - на сільськогосподарську, 15 - на споживчу, 3% - на житлову кооперацію¹.

В більшості країн світу сільськогосподарські кооперативи поділяються на три великі групи: постачальницькі, збутові, сервісні. Окремими групами виділяються багатофункціональні та кредитні кооперативи.

Постачальницькі кооперативи забезпечують своїх членів необхідними їм товарами: насінням, технікою, обладнанням, паливно-мастильними та будівельними матеріалами, за частинами, мінеральними добривами, кормами, засобами захисту рослин тощо. Головною метою цих кооперативів є *зменшення витрат* членів кооперативу і *постачання їм необхідних товарів кращої якості та за нижчими цінами*. Це стає можливим тому, що кооператив на основі заявок членів закуповує партії необхідних товарів за гуртовими цінами у безпосередніх виробників або великих оптовиків. В результаті цього ціна одиниці товару, закупленого через кооператив, для членів кооперативу стає меншою, ніж при самостійній закупівлі у посередників або дрібних оптовиків.

Збутові кооперативи забезпечують вигідний збут сільськогосподарської продукції, виробленої у приватних господарствах членів кооперативу. Ці кооперативи мають на меті *збільшення доходності* приватних господарств своїх членів за рахунок отримання більшої ціни за одиницю реалізованої через кооператив продукції. Це стає можливим за рахунок того, що кооператив має можливість сформувати велику партію товару, сконцентрувавши дрібні поставки членів до кооперативу; продати сформовану велику партію за вигіднішою ціною зразу або через певний час; переробити сільськогосподарську продукцію своїх членів і продати її за дорученням членів в переробленому вигляді за вигіднішою ціною.

Сервісні кооперативи забезпечують своїх членів необхідними послугами. До сервісних належать кооперативи із спільного використання техніки, забезпечення електроенергією, зв'язком, селекційні, переробні, іригаційні, інформаційні, страхові, фінансові та інші кооперативи, в залежності від виду послуг, необхідних членам. Сервісні кооперативи мають за мету *зменшення витрат* членів кооперативу і *надання їм необхідних послуг кращої якості та за нижчими цінами*, ніж ті, що пропонуються комерційними фірмами. Це стає можливим тому, що сервісний кооператив створюється членами для самозабезпечення необхідними послугами і ці послуги надаються за їх фактичною собівартістю (це неможливо при користуванні послугами комерційних фірм, які до собівартості додають ще певну (часто досить значну!) норму прибутку, що підвищує кінцеву ціну послуги).

¹ Міжнародний кооперативний альянс (International Cooperative Alliance) - всесвітня кооперативна організація, до якої входить дев'ять міжнародних та 226 національних кооперативних організацій із 101 країни світу, що об'єднують майже 800 млн членів.